

Els monuments als Maulets en el Regne de València

Javier Navarro Andreu

Portada: ilustració del llibre *25 d'Abril*, d'Enric Calvo. Corts Valencianes. València, 1998.

El present document és obra de Javier Navarro Andreu, que ha cedit l'utilització del mateix per a la seua publicació en la pàgina web del Rogle Constanti Llobart.

València, abril de 2022.

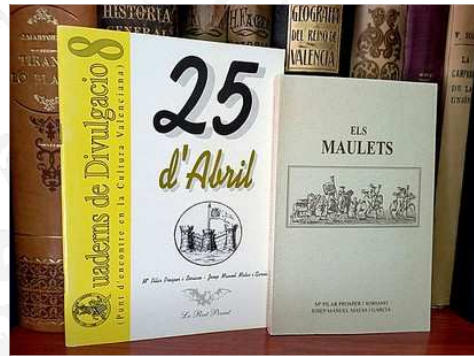
Els monuments als Maulets en el Regne de València

Javier Navarro Andreu

Els Maulets

L'immensa majoria de la societat valenciana provablement desconeix quí eren els **Maulets**, lo qual no resulta estrany si atenem a la gran falta d'autoestima que sofrim i a lo poc que valorem lo nostre, sorprenent-nos sempre per les grantees o efemèrides forànees, infravalorant les autòctones.

Dit açò, son varis els investigadors i historiadors que han estudiat als **Maulets** i que han escrit sobre ells. Reparem en el treball de **Mª Pilar Prosper Soriano** i **Josep Manuel Matas García** que en 1994 editaren, a través de l'Ajuntament de València, el llibre **Els Maulets**, i dos anys més tart un quadern de divulgació des de Lo Rat Penat en el títol **25 d'Abril**.

En est últim treball, els dos historiadors nos fan un perfecte resum de quí eren els **Maulets** i de la famosa **Batalla d'Almansa**, que transcrivim per a posar en context al lector:

“La batalla d’Almansa s’inserta dins de la Guerra de Successio, en la que els dos aspirants a la corona d’Espanya –l’Archiduc Carles i Felip d’Anjou– lluitaren per a ser el monarca dels territoris espanyols. Els regnes de l’antiga Corona d’Arago, entre els quals es trobava el Regne de Valencia, prengueren partit majoritàriament en favor de l’Archiduc (de la dinastia dels Austria), puix significava el respecte cap a les institucions i lleis propies de cada nacionalitat, i, en el cas valencià, el respecte als Furs. Pel contrari, Felip d’Anjou representava una monarquia centralisadora de tall frances sense cap tipus d’interès en respectar les llibertats dels pobles.

Els valencians no estaven units en la guerra. Es dividiren en dos bandos, els que estaven disposats a morir per defensar les nostres llibertats nacionals –els maulets– i els que, per motius econòmics de classe, no tenien escrúpols en vendre el nostre poble –els botiflers–. Els primers recolzaren il·lògicament a l’Archiduc, mentres que els altres ho feren al príncip francès.

Els maulets, que lluien com a distintiu una veta blanca, estaven composts socialment per les classes menys elevades de la societat valenciana, però no solament per llauradors com pot creure’s per l’etimologia de la paraula maulet (diminutiu de “maula”, que es referia a una persona de baixa categoria social, que està en

relació de subordinació respecte d'una altra). També s'enquadraven dins dels maulets el baix clero secular, la burgesia, els gremis i la mitjana noble, sobre tot, urbana.

Els botiflers, que portaven com a distintiu colors grocs, eren sobre tot els membres de l'alta noblea terratinyent, però també s'inclogueren l'alta jerarquia eclesiàstica i els llauradors de realenc. El nom botifler prove de la paraula francesa "beautéfleur", que es la flor de lis borbonica.

Els resultats de la guerra fon un èxit per als partidaris de Felip V. Les seues tropes, compostes sobre tot per francesos i castellans, conseguiren guanyar als austracistes".

A lo llarg del **Regne de València**, distints ajuntaments valencians, han volgut recordar aquells hèroes nacionals que lluitaren en el bando dels Austries, partidaris de mantindre els Furs i les llibertats del poble valencià.

Xàtiva, 1978

El primer dels consistoris que va decidir rendir homenage als **Maulets** fon la població de **Xàtiva**, ciutat que històricament sofrí atrozment la tirania del borbó **Felip V**, el qual aplegà a incendiar-la completament en les seues gents dins i canvià més tard el seu topònim pel de **San Felipe**, com a escarni i castic per la gran adscripció dels xativencs a la causa austracista.

Además de tindre en el Museu de Belles Arts de Xàtiva el retrat del borbó cap per avall, el

18 de juny 1978 decidiren erigir un monument en honor als valencians que lluitaren per la llibertat i sobirania del Regne de València.

Image de l'ofrena floral realitzada per la Plataforma Jovenil Valencianista i En Moviment els dies previs al 25 d'abril en el monument als Maulets en Xàtiva, l'any 2016.

El monument, que es troba ubicat en la **Plaça de Sant Francesc**, i és popularment conegut com la **Pedra dels Maulets**, contà en l'inauguració en el llavors president del Consell Preautonòmic, Josep Lluís Albiñana, i autoritats locals com Manuel Casesnoves, qui fon primer alcalde de la democràcia.

El monument, que s'erigix sobre una gran pedra, conté en lo alt el cairó de l'escut de la Ciutat i Regne de València i una placa de marbre en la que es pot llegir: **"Als Maulets per l'heroica defensa de la ciutat, cremada el 1707 per Felip V, en la lluita pels furs valencians. Els xativins i tots els valencians. 18-6-1978"**.

El monument ha sofrit a lo llarg del temps diversos actes vandàlics, per lo que hagué de ser restaurat l'any 2002.

Dénia, 1984

L'Ajuntament de **Dénia** en **1984** alçà un monolit en el lloc a on es trobava l'antiga Vila Vella cristiana, que fon destruïda totalment per les tropes borbòniques. En l'humil monolit es pot llegir la següent llegenda: **“A la memoria dels defensors dels Furs i privilegis valencians durant la Guerra de Successió. Vila Vella de Dénia. Novembre 1708 – Novembre 1984”**.

Monument als Maulets en Dénia, any 1984.
(lamarinaplaza.com)

València ciutat, 1994

El següent consistori que pren l'encertada decisió d'erigir un monument als Maulets, és el de l'Ajuntament de **València**, a instàncies de **Mª Dolores García Broch** (Unió Valenciana) regidora d'Educació, Acció Cultural i Patrimoni Històric i Cultural.

García Broch, además d'impulsar el monument, també promogué des de la seua regidoria, la publicació del llibre **Els Maulets**, abans citat, del qual escriví la presentació, en la que nos expon el motiu que la dugué a realitzar-lo:

“Estem obligats a escriure la nostra història, a conèixer-la i a recordar-la perquè col·labora a l'enfortiment de la nostra consciència nacional.

La Regidoria d'Educació, Acció Cultural i Patrimoni Històric i Cultural ha volgut que en la ciutat de València, Cap i Casal del Regne, s'alce un monument en memòria dels Maulets i no es casualitat que este s'ubique en l'Avinguda del Regne de València”.

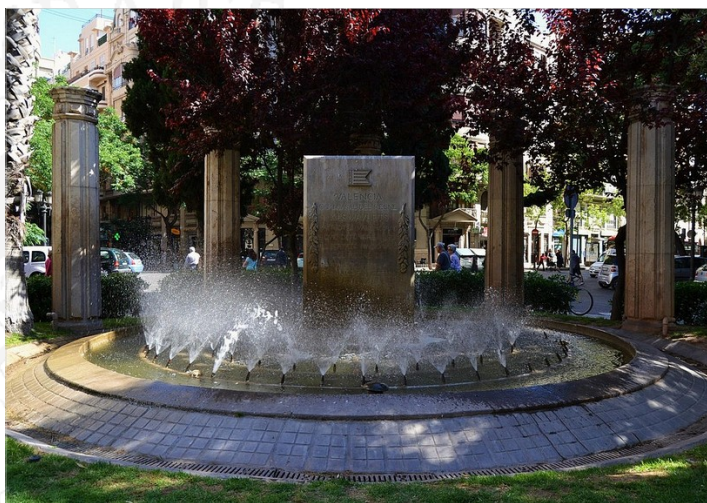
Mª Dolores García Broch durant l'acte de l'inauguració, parlant en Cristina, socia històrica del Grup d'Acció Valencianista.
(Las Provincias, 26-04-1994)

L'esforç realitzat per esta Regidoria en recuperar per a la memòria col·lectiva el personatge de Francesc de Vi-

natea i l'exit conseguit anima a realisar-lo ara en els maulets, pero a l'igual que l'ereccio de l'estatua a Vinatea anà acompanyada d'una serie de publicacions de divulgacio, ara oferim als ciutadans un breu estudi titulat "Els Maulets", que ajude a conèixer i difondre una part fonamental de la nostra historia, escrita quasi sempre pels vencedors quans els valencians erem els vençuts". (Els Maulets, pàg. 5, 1994).

El monument consta d'un monolit central en pedra de forma rectangular, sobreposada en relleu una Real Senyera i gravada l'inscripció **"Valencia Cap i Casal del Regne als Maulets, patriotes valencians que defeneren les llibertats nacionals del Regne de Valencia en la Guerra de Successio"**, es obra de **Vicente Galián Miquel**.

Este es troba situat en el centre d'una alberca redona, circumdat per la part de darrere per cinc columnes octogonals formant un hemicicle, procedents de l'antic fos que dissenyà **Francisco Javier Goerlich** en 1933 per al **Mercat de les Flors**, conegut popularment com la **"tortada"** de la plaça de l'Ajuntament, nomenada llavors, plaça d'Emilio Castelar. Les cinc columnes representen les distincions-títuls de les que goja històricament la ciutat de València, dos per cada columna: molt noble, molt ilustre, egregia, magnífica, insigne, ínclita, magnànima, fidel, coronada i dos vegades lleal.

Monument als Maulets del Cap i Casal, 1994.

La compromesa regidora valencianista tingué esta genial idea en la que rendir homenage públic als valerosos héroes valencians, i realisar-ho recuperant part d'aquella mítica joia arquitectònica valenciana, tan enyorada encara per molts valencians que conegueren l'antiga plaça de l'Ajuntament.

El monument s'inaugurà el **25 d'abril de 1994**, en la presència de tots els representants de **Unió Valenciana**, el senador d'Esquerra Nacionalista Valenciana, **En Miquel Ramón i Quiles**, membres de la **Joventut Valencianista** –que corejaren crits de **"Llibertat"** i **"Som una nació"**– i membres del **Grup d'Acció Valencianista**, que repartiren entre els assistents octavetes acusant a **Joan Lerma** de destruir la cultura valenciana per haver permés que el valencià no estiguera inclòs en la Carta Europea de les Llengües Regionals o Minoritàries.

L'acte culminà en el descobriment del monolit, que estava cobert en una gran **Real Senyera**, la colocació d'una corona de llorer i l'interpretació de la **Cançó de Lluita** i el **Himne de València**, que el centenar d'assistents allí congregats entonaren afectats per l'emoció del moment patriòtic que estaven vivint.

Commemoració del 25 d'Abril de les **JJGAV** i el **GAV** en el monument als Maulets en el Cap i Casal l'any 2018.

Actualment este monument és l'epicentre de les commemoracions per part del valencianisme en motiu de l'efemèrides del 25 d'Abril. Inicialment organitzades per la **Plataforma Jovenil Valencianista**, actualment és el **GAV** qui convoca en esta data al poble valencià, per a recordar que temps arrere forem un poble no meninfot que lluità pels seus Furs i les seues llibertats nacionals.

Alboraya, 1997

A penes tres anys despuix de l'inauguració del monument en València, el consistori de **Alboraya** alçà un monolit en honor a **Joan Baptiste Basset Ramos**, el líder més carismàtic dels Maulets, que era natural d'esta localitat de l'Horta Nort.

Segons **Mª Pilar Prosper Soriano** i **Josep Manuel Matas García**, el general Basset:

“Es u d'estos heroes valencians. Podem considerar-lo com el lider maulet per excel·lencia. Pertanyia a una modesta familia, son pare era fuster. En la seua joventut hague d'anarse'n de Valencia a causa d'un presunt delit d'homicidi, refugiant-se en el Milanesat. Posteriorment, s'enrolà ya en Valencia junt a la flota de l'Archiduc Carles per a protagonisar la sublevacio maulet.

Monolit d'Alboraya al general Basset, 1997.

Basset conseguí atraure's al poble valencià degut al seu gran carisma i a les promeses que fea als llaurados. Promete l'abolicio dels tributs que es pagaven als nobles, aixina com la supressio dels atres drets senyorials. Vingue a Valencia en l'intencio de lluitar per les llibertats nacionals del seu poble, el Regne de Valencia. Estava dispost a donar sa vida per a que Valencia continuara sent lliure i estant unida, com en el seu dia va fer Vinatea.

Parlà al poble en la seua mateixa llengua, en llengua valenciana, al contrari que els botiflers, que ho feen en castella. Una volta en el Cap i Casal, estigue governant junt als seus col·laboradors, pero caigues en desgracia per la seua defensa dels mes desfavorits, com hem dit en anterioritat, i la noblea maulet l'envià a

Monolit d'Alboraya al general Basset, en un homenage realitzat per Convenció Valencianista en u dels seus tradicionals 'Tots els dies 9'.

Alzira per a alluntar-lo de la ciutat, i un poc després a Xativa. Ací el detingueren i fon conduït a presó. El poble valencià s'amotinà en conèixer la notícia i estigué a punt d'assaltar el Palau dels Comtes de Cervello, on estava estajat el general Peterborough, l'encarregat de detindre'l. Basset passà per les presons de Denia, Tortosa i Lleida. En acabar la batalla d'Almansa, fon lliberat i repost com a general per a que tornara a repetir els seus èxits de l'inici de la sublevació. Anys més tard, en 1719, quan la Guerra de Successió ja havia acabat en el Regne de València però continuava en Catalunya, Basset es trobava en el lloc que els francesos feren a Barcelona. Una vegada caiguda la ciutat, fon enviat presoner pels borbònics a Alacant i després a Fuenterrabia, on estigué presoner fins a 1719".

Basset fon empresonat definitivament en Segòvia, i excarcelat en 1824 degut a la seua mala salut. Morí en esta ciutat castellana en 1828.

El monolit que en Alboraya s'alça du l'inscripció: **"Al general, Joan Baptista Basset, defensor de les llibertats valencianes. El seu poble. Alboraya 1997"**.

Además Basset té carrers dedicats en València, Campello, Alzira, Paiporta, Albalat de la Ribera i en la seua localitat natal, Alboraya.

Dénia, 2005

L'any 2005, quan es complia el tercer centenari de la proclamació en Dénia de l'Archiduc Carles d'Àustria com a rei dels valencians, el consistori de la Marina volgué homenajar en una manifestació pública el gran valor dels Maulets i en especial al seu gran líder, que com be s'ha exposat anteriorment, estigué pres en la ciutat de Dénia durant una temporada.

El consistori va decidir realitzar un panel ceràmic en homenage al general Basset i instal·lar-lo en la plaça per a on les tropes borbòniques entraren al Castell de la localitat, reproduint un gravat de l'entrada dels austracistes en la localitat, del que ja Ricart García Moya en el seu llibre *Tratado de la Real Señera*, p. 350, nos indica que és un prototip perfecte d'error vexil·lògic. *"El uso de grabados de fines del siglo XIX, debidos a ilustradores de revistas que carecían de rigor documental, propició la actual confusión sobre*

Taulellet ceràmic –escrit per desgràcia en català i en una bandera aragonesa– que instal·là l'Ajuntament de Dénia en 2005. (mosaicodemalaga.blogspot.com)

banderas de la Guerra de Sucesión. Así, en la Historia de Alicante, con lamentable rigor selectivo, han utilizado el anacrónico grabado de la 'entrada en Denia' (donde se enarboló bandera imperial, no la de Aragón) situándola en Alcoy. El dibujante pudiera ser un tal 'Argemí, ilustrador del último decenio del siglo XIX. Sus aguatinas, publicadas en Barcelona, son numerosísimas' (Rafols, J.: Diccionario de Artistas, Barcelona, 1980, p. 52)".

Otos, 2007

Monolit commemoratiu del 25 d'Abril en Otos, conegut popularment com la Pedra de Basset. (ontinyent.vilaweb.cat)

En l'any **2007**, en commemoració del **300 aniversari de la Batalla d'Almansa**, l'Ajuntament de **Otos** decidí erigir un monument utilisant una pedra en història casolana, que era utilitzada antigament per a treballs manuals i que popularment es coneixia com la pedra

Basset. Esta pedra no tingué cap relació en el general, pero el poble davant tal coincidència pensà en esculpir-la i crear en ella un monolit en un calendari solar –Otos és conegut com “el poble dels rellonges de sol”, havent-ne més d’una trentena d’ells en el municipi–, per a que cada any marque el **25 d'Abril**.

Quan aplega esta data, l'ombra cobrix completament el cairó de l'escut del Regne de València que presidix el monolit, indicant als seus païsans que ha aplegat el dia d'honrar als nostres antepassats.

Xàtiva, 2007

Eixe mateix any, també la **Plataforma Jovenil Valencianista** (PJV) organitzà un acte en motiu del **300 aniversari** de la desfeta d'Almansa en la ciutat de **Xàtiva**, descobrint una placa commemorativa a on artísticament oneja una **Real Senyera** com a símbol de llibertat, en la següent llegenda: "*La Platatorma Jovenil Valencianista en commemoracio del III Centenari de la Batalla d'Almansa i en homenage als Maulets valencians, que defen-gueren els Furs i llibertats del Regne de Valencia. Xativa, 25 d'Abril de 2007*".

Taullet ceràmic de la Plataforma Jovenil Valencianista en motiu de la commemoració del III Centenari de la Batalla d'Almansa en Xàtiva.

La Vila, 2021

L'últim consistori que ha alçat monument sobre esta qüestió és el de **La Vila** que l'inaugurà en maig de **2021** i és obra de l'escultor local **Ximo Vaello**. El monument consta de dos elements: una columna de formigó de perímetre quadrat de 100 cm de costat i de 180 cm d'al-

Monument als Maulets i a Basset en La Vila, 2021.
(www.elperiodic.com)

tura dividida en 9 parts, i sobre esta, una estructura d'acer en forma d'aspa creuada, de 100 cm d'alt per 50 cm de cada braç, a la que se li ha retallat la silueta en forma de banya marina, caragol marí la closca del qual usaven com a instrument els maulets per a convocar als seus partidaris a la lluita.

En el monument es pot llegir, además de la paraula '**Maulets**', el llinatge del gran héroe valencià '**Basset**'. Segons les declaracions de l'alcalde de la localitat, **Andreu Verdú**, el dia de l'inauguració: *"en este monument i acte d'homenage, volem rendir honor a les persones caigudes i represaliades en defensa dels Furs i de les llibertats valencianes, i especialment a la persona del general Josep Baptista Basset, que va encapçalar els eixèrcits maulets"*.

Real de Gandia

No devem acabar esta relació d'elements commemoratius públics als maulets, sense resenyar que en **Real de Gandia**, en el parc 25 d'Abril s'alça un altre monument en la llegenda *"El Real als maulets morts en defensa de la nostra identitat"*, la qual figura escrita en un rètol situat sobre una gran roca; darrere de la qual s'alcen quatre columnes roges.

Monument als Maulets en el Real de Gandia.
(www.senderosdealicante.com)

Xàtiva. Projecte de 1935

Este sentiment constant de recort i homenage als maulets, materialisat en marbre, ceràmica, formigó o metal, te el seu antecedent moltes dècades arrere; aixina, en **1935**, segons informava el periòdic d'Esquerra Valencianista ***El País Valencià***, en el seu número 1, el **Centre Valencianista de Xàtiva** portava temps realisant una campanya, que contà des del primer moment en l'adhesió de numerosos partits polítics i associacions culturals, per a erigir un gran monument ***"Als Màrtirs de l'incendi de Xàtiva per Felip V i a les Llibertats Valencianes"***.

Este monument, que anava a ser realitzat pels arquitectes del Cap i Casal, **Joan Batiste Carles i Salvador Donderis**, en l'ajuda de l'escultor local **Francesc Bolinches**, no aplegà a materialisar-se, segons comenta l'historiador **Vicent Baydal**, per les desavenències finals en l'ajuntament, que estava governat per blasquistes des de 1936, i per l'esclat de la Guerra Civil, quedant oblidat este gran projecte que es tenia pensat inaugurar el 9 d'octubre de 1938, coincidint en el sèptim centenari de la conquesta de València.

El monument haguera segut, si la fraticida guerra no ho haguera impedit, el gran monument als màrtirs valencians, ya que el projecte aprovat en conjunt, tenia una altura de 18 metros, estant representades la **Dignitat**, la **Virtut**, la **Llibertat** i el **Valor**.

Projecte del monument a les Llibertats Valencianes del Centre Valencianista de Xàtiva, any 1935.

Conclusió

Per últim, és precís fer una menció a la simbologia utilitzada en alguns dels monuments, i la seua intencionalitat.

Només els dos recordatoris promoguts des del valencianisme mostren una iconografia natural, en la que la Real Senyera és protagonista: el monument del Cap i Casal, instalat en 1994 per la Regidoria de Cultura, en mans d'Unió Valenciana en eixe moment, i el taulell homenage de la Plataforma Jovenil Valencianista de 2007 en Xàtiva.

Respecte dels atres, ya s'ha senyalat la destarificada simbologia del panel ceràmic instalat en Dénia, reproduint un gravat que representa una bandera en les quatre barres d'Aragó. D'igual manera, el monolit d'Alboraya mostra quatre solcs diagonals que simbolisen clarament eixa bandera. En Real de Gandia les quatre columnes roges

apunten a lo mateix. I, tenint en conte estos antecedents, sense dubte les 9 seccions de la columna de La Vila figuren les quatre barres roges i els cinc espais grocs de la bandera. Per la seua part, tant el monument de Xàtiva, com el d'Otos, mostren el cairó de l'escut en les quatre barres, pero no la corona, la qual sí representa la sobirania del Regne de València.

És un destrellat que uns monuments dedicats a la memòria dels qui lluitaren per les llibertats valencianes estiguen adornats per la simbologia que ostenten aquells que en l'actualitat neguen eixes llibertats i volen al poble valencià subjugat a un altre poble.

No obstant, i encara que la motivació dels promotors d'estos dissenys siga censurable, els monuments en sí constituïxen un recordatori d'uns fets que es necessari mantindre en la memòria.

El **25 d'Abril** els valencians tenim el deute moral d'acodir als peus d'un dels monuments dedicats als maulets que es troben repartits des del Sénia al Segura, i oferir una ofrena floral commemorant tota la sanc derramada per defendre les llibertats nacionals i cridar als quatre vents... **¡¡VIXCA VALÈNCIA LLIURE!!**

